

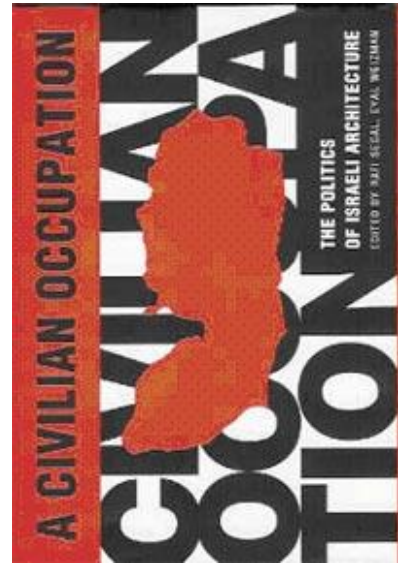
הפוליטיזציה של עולם התרבות

צביעותם של אנשי הרוח, האומנים והאדריכלים הפוסט – ציונים

נילי פורטוגלי, אדריכלית ומרצה לאדריכלות בפקולטה לאדריכלות ובינוי ערים בטכניון



מתוך תערוכת "ראי השטן" - סוג אומנות המאפשר סף כניסה לגלריות בברלין ניו-יורק וכדומה.



מפת ההתישבות בשטחים = כתם דם מופיעה על כריכת הספר:

A Civilian occupation; The Politics of Israeli Architecture

הכוח הטמון במותג "ההזדהות עם העם הפלשטיני" או בהעמדת עצם ההוויה הציונית וקיומנו העם היהודי בארצו (המותג הפוסט ציוני) בסימן שאלה או בשימוש ציני באיקונים של תעמולת הנאציזם שכל אחד בדרכו הוא מזין ומחיה את הזרם האנטישמי בכלל (זרם תת-קרקעי שלעולם לא פסק) עד שמי מהיוצרים הישראליים : אומנים, אדריכלים, אנשי רוח ואקדמיה (לרבות הישראלים המצטרפים כיום לחרם האקדמיה הבריטית) אלו הרוצים לעבור את סף הכניסה ולהתקבל למועדון העולמי בכלל ולאיירופי בפרט, לא יבחל בכל אמצעי העושה שימוש במותגים אלו על פני עשייה מקצועית ואיכותית לשמה ומתוך יושרה מקצועית טהורה.

שלא כבמשטרים טוטליטריים לרבות זה הקיים בחברה הפלסטינית עצמה ששם מחאה פוליטית או חברתית אינה יכולה להיעשות אלא בסתר או מחוץ לגבולות המדינה (כדוגמת הוצאת ספריו של סולזניצין מחוץ לרוסיה שלפני המהפכה, או רושדי מחוץ לאירן), כאן בישראל מאפשרת המסגרת הדמוקרטית למחאה או ביקורת בתוך גבולותיה. ולכן, אל נוטעה אין מדובר בביקורת בונה או מחאה יוצרת ולגיטימית שמטרתה נועדה להשפיע ולשנות כאן, אלא ברצון בלתי נלאה לחדור בדרך הקלה למועדון האירופי בלבושו האפל, כביכול בשם הדמוקרטיה.

מדובר באנשי אקדמיה שנקיטת עמדה אנטי ישראלית במאמריהם מבטיחה כרטיס כניסה חופשי ומועדף לכתיבי עת מקצועיים.

מדובר בבמאי קולנוע שפסטיבל קאן פותח את שעריו לכל מי שסרטיו משכיילים להציג באופן בוטה את העם היהודי כמי שעושה לדורותיו את היישוב הערבי –פלסטיני בארצו. כניסה קלה למימסד הצרפתי (והאירופי) המנסה לנקות את מצפוננו מרגשות האשם הרובצים עליו (ובצדק) מתקופת היותו הוא כובש עמים זרים בכלל ושולט על עמי האיסלם בפרט, וזאת בשימוש והזדהותו צינית עם הunderdog הפלסטיני "הנחות".

מדובר באומנים המציגים בתערוכה (כדוגמאת "שלוש ערים נגד החומה") בברלין ובינוי-יורק את בניית החומה כאקט ההורס את הרוח האנושית ומאריך את סיבלם של העם הפלסטיני (איך לא?) וזאת בנשימה אחת עם הצהרה הבאה למחות כנגד עמים המנסים לשלוט באמצעות רצח עם על הרכבם הדמוגרפי של עם אחר.

בתערוכה זו ולו בשל האיזון לא נשמעה זעקתם של מאות האזרחים והילדים הישראלים והיהודים שנרצחו בידי הטרור הפלסטיני ושבדיוק בגין זעקתם הם ומניעת סיבלם של העם הישראלי בהמשך, הוחלט לבנות את החומה. (ענין סמנטי של החלפת נשוא ההצהרה....)

מדובר באומנים העושים שימוש ציני באיקונים ששימשו את התעמולה הנאצית. בתערוכה (mirroring Evil) שהוצגה בניו-יורק שאינה אודות קורבנות השואה אלא פרזנטציה אירונית של התעמולה שיצרה אותה שאומנם אינה נותנת זוהר לנאציזם או אינה באה לתרצו, אבל ללא ספק משתמעת לדברי המבקרים גם אם לא באופן מפורש כי עובדת היותנו פגיעים לשטיפת מוח כמו זו שנעשתה על ידי הנאצים, קריא היותנו ראי השטן (שם התערוכה) כי אז אנו כולנו לרבות קורבנות השואה היינו חלק תורם למחדל.

עם אומנות שכזאת מגויסת לסדר יום שבאמצעותו ניתן לחבור ולקבל תמיכה מתנועות בינלאומיות הקוראות להחרים את ישראל כמובן "בשם הצדק העולמי" כמו גם לזכות בתנאי סף כניסה נמוכים לגלריות בנוורווגיה, צרפת, אנגליה או גרמניה, כאן המקום לשאול האם כאן בגלריה בברלין ארץ משכנם של הקודים "הערכיים והמוסריים".... מדינה שעל אדמתה ה"נאורה" בוצעו בשם הדמוקרטיה הפשעים מהחמורים שידע המין האנושי בשלהי המאה העשרים, זה מה שיש לכם לומר ואיתו להזדהות?

מדובר בתערוכת אדריכלות שאמורה הייתה לייצג את ישראל בכנס אדריכלים בינלאומי שנערך בברלין. כאן בחרו האוצרים האדריכלים להציג (בשם הדמוקרטיה) את האדריכלות בישראל ככזו שכל עיסוקה האובססיבי הוא בבניה כוחנית בשטחים הכבושים. שכותרתה (איך לא?) "הקשר שבין האדריכלות למדיניות הכיבוש".

עם היודע הנושא ליו"ר עמותת האדריכלים הישראלית ומשרד החוץ שתחת צילם חסו, בוטלה התערוכה ונגנזו הקטלוג. מאוחר יותר הוצא נקטלוג לאור בתרועת נצחון על ידי כתב העת העצמאי והרדיקאלי Open Democracy בלונדון. עורכו פאול הידלר שלדלתו הפתוחה פרצו האוצרים הישראלים כתב: "מסופר על צנזורה פוליטית, מורכבות איטלקטואלית עם כוח-ואחריות אתית של בעלי מקצוע אמיתיים". ואם לא די בכך בהמשך נענתה הוצאת ספרים אנגלית ליוזמתה של הוצאת הספרים הישראלית בכל להמיר במשותף את הקטלוג לספר שנקרא: A Civilian occupation; The Politics of Israeli Architecture. (הכיבוש האזרחי, הפוליטיקה של האדריכלות הישראלית)

בכתבות עיתונאיות של כתבי אדריכלות בעיתון הארץ ובעיתונות החוץ צוטטה הביקורת המתלהמת שהופיעה בפתח הספר על החלטת המיסד הישראלי לביטול התערוכה. כאן הוצגה בפנינו הקוראים התמימים תזה מטעה הקובעת כי מי שהטיל "צנזורה" על אותה התערוכה שחפצה היתה להציג את האדריכלות הישראלית כאדריכלות הכיבוש, או מי שהשקפתו הפוליטית אינה נמנית על אותו השמאל הקנאי - הפוסט ציוני (הבון טון של היום) הוא כמי שמנתק את עבודת האדריכל מהקודים הערכיים והמוסריים של האדם כאדם.

וראה זה פלא, בהמשך להצגת תזה זו, בראיון מגמתי מוזמן לספר שבו נשאלו שאלות אותם האדריכלים שתכננו את הישובים עמנואל ומעלה אדומים בשטחים הכבושים, הטילו המתכננים את מלוא האחריות על המיסד הישראלי ולא עליהם כמי שביצעו בפועל את התכנית לתכנית שהייתה לטעמם ביטוי להפגנת כוח ושליטה על הפלסטינים. אז, בזמן ובמקום שבו ניתנה לאדריכלים אלו ההזדמנות לסרב לתכנן בשטחים, ולקחת חלק פעיל ולגטימי הן כאזרחים והן כאנשי מקצוע במאבק נגד הכיבוש, לפתע נעלמו הערכים, נעלם הקשר שלו טוענים הכותבים שבין המוסר ליושרה המקצועית, וגבר ערך הכסף, קריא התמורה הכספית שהוצעה להם עבור עבודתם בשטחים הכבושים. ועתה כשאין בניה בשטחים היכולה עוד לפרנסם ונושא הכיבוש במילא אינו שנוי עוד במחלוקת מטילים הכותבים בצביעות את מלוא האחריות לתכנון הישובים והתפיסה העומדת מאחורי התכנית דוקא על המסד הישראלי, כל זאת על מנת לרצות את הוצאת הספרים האנגלית הצמאה לתזות שכאלו.

ואם לא די בכך, הזמן על ידי הכותבים הסטוריון האדריכלות הבריטי קנט פרמפטון לומר את דבריו על שרוול הספר: "שלא כהתיישבויות החקלאיות של השמאל הציוני, המאהלים הארוגנטים המאוחרים יותר לא היו אלא מבצרים בראש ההר, עוינים לתרבות ולנוף העתיק. שום פתרון עתידי לקונפליקט (הישראלי פלסטיני) לא יוכל להבריא את הצלקת שנוצרה מהשילוב של הפוליטיקה והאלימות הטופוגרפית".

אין ספק כי גם בשאלתה זו אין מדובר בדיון תמים הבא לדון באופן מקצועי והוגן בדרך שבה פוגעת הבניה הברוטלית בסביבה הפיסית ובערכי הנוף של המקום שבו אנו חיים, אלא באמירה פוליטית נדושה. שהרי אם לא כך, הייתה עטיפת הספר המציגה לנו בכתם דם את מגזר תכנון ההתיישבות ביהודה ובשומרון, יכולה

היתה להציג לחילופין את המגדלים שניבנו בחוף הכרמל שבחיפה, את מגדלי הולילנד בירושלים, בנינים שפגיעתם הברוטלית בנוף הטבעי של הסביבה, כמו גם פגיעתם בזכויות הציבור כמשתמש במרחב הטבעי אינה מוטלת בספק. כן, סליחה מדובר בציבור הישראלי ולא הפלסטיני.

ואם בכך לא שבעה נפשם של האדריכלים אז בהמשך לכך בתערוכה (הפרעה גבולית) שהוצגה בביתן הישראלי בביאנלה לאדריכלות בונציה שעסקה (איך לא?) באדריכלות השטחים הכבושים, הדימוי החזותי המרכזי גם בה היה מפת ההתנחלויות. וזה מה שנכתב באתר הביאנלה על התערוכה הישראלית שאולי מכך נלמד הכל " הפביליון הישראלי פחות מענין בחידוש אסטרטגיות מרחביות (בשפת העם באדריכלות לשמה) ויותר מענין במימד הפוליטי של האדריכלות.."

הדרך המונחת ביסוד אותם יוצרים המשתמשים באופן ציני פשטני ואנוכי באומנות, באדריכלות או בכתיבה כקרדום לחפור בו, היא ביטוי מובהק לשבר שנוצר בין אותם יוצרים למקום ולמסורת לה הם שייכים. תופעה המאפיינת את החברה הישראלית בכלל.

בתקופה שבה הדת והלאומיות מנוצלים באופן ציני על ידי קנאים וקבוצות קיצוניות מימין ומשמאל ליצירת קונפליקטים בין תרבויות, וכאשר אדריכלים ואומנים יוצרים מתוך מניעים פוליטיים כוחניים, נוצר איום קיומי אמיתי על הסביבה הפיסית והאנושית שבה אנו חיים. תרומתם של יוצרים כדוגמאת אלו שהוזכרו להנעת גלגל ההצהרות האנטישמיות שנשמעות יומיום מפייהם של אנשי רוח כדוגמאת תאודורקיס וסרמאגו, או ביצוע מעשי טרור בידי קבוצות אנטישמיות בכלל ואיסלאמיות בפרט אינה מוטלת בספק. אומנות או אדריכלות שאין בצידה ערך או מסר אומנותי טהור, זו המשרתת אגנדה פוליטית ואינטרס אישי משתנה של המועדון האירופי ובשל כך נתמכת על ידי "עולם התרבות" במקומות אלו, מחר עם שינוי סדר היום שלהם, גם אתם האומנים תהיו בחוץ. ואז תחזרו הביתה והבנוין שלכם מאתמול יהפך לבערה שתצית אתכם ואותנו מחר. בחללי הגלריות בברלין פריז או ניו-יורק, בבתי הכנסת, או כאן בבית.

אין ספק כי היצירות הגדולות בתחומי האומנות הפלסטית, הקולנוע, האדריכלות והספרות בכל התקופות ובכל התרבויות נוצרו בחברות שלא התבטלו בפני הזר, אלא שאבו את כוחן מהמסורת, מהדת ומהמקום שממנו צמחו. מקורות שהם מעבר לאופנה ולפופוליסטי. ודווקא מקורות אלו, שניתן לחשוב כי יש בהם כדי להפריד בין תרבויות ועמים, הם אלו שיצרו את הציבור וההרמוניה ביניהם. אותו העץ המהווה סמל ל"חיים" בקבלה מופיע כסמל באומנות הטנטרה. החוט האדום שאותו עונדים על היד כאות למזל קיים גם במסורת היהודית וגם בתרבות הטיבטית. מקורות אלו שאותם ניתן לזהות בתרבויות שונות הם אכן השתקפות של ערך אחד ואוניברסלי המשותף לכולנו כבני אדם זה המהווה ראי לעולמינו הפנימי והטהור. וכשם שלטענתו של חומסקי בתוך מכלול השפות השונות קיים אותו חלק מיבני משותף שאותו הוא מכנה שפת השפות-דפוסים מוטבעים המשקפים משהו מאוד בסיסי הטבוע בכולנו כבני אדם ועל כן משותף לכולנו, כך ביצירה שמקורה באותו ערך בסיסי אחד תוכל לבוא ההתפייסות בין יוצרים הבאים מתרבויות וזהויות שונות לא בדרך של התבטלות אלא בדרך של זהות וחיבור בו זמנית.

ועל כן אומר כי מי שהיצירה באמת חשובה לו, זה היוצר מתוך יושרה מקצועית, תהה ההכרה בתרומה הייחודית שיש דוקא למקום שבו אנו חיים, מקום המהווה מימשק בין המזרח למערב, להעשרת עומקה של היצירה הישראלית. ואז במילא יוחלף מותג היצוא של ההתבטלות והריקנות, במותג של מה שיש לנו כאן, שהוא לא מעט, ואותו נעשה לשגריר גם בחוץ. לא כאורח נוטה ללון אלא כתושב קבוע.